

اربعین، بزرگ‌ترین ظرفیت انسانی عاشورایی برای مستندسازی

گفت‌وگو با مستندسازان در خصوص راهپیمایی اربعین

نقویان: قصه‌های زائران اربعین بهترین سوژه برای مستند هستند

در آخر هم ممکن است گزارش بلندبالایی بدهند که مثلاً ۵۰۰۴۰ دقیقه در مورد موضوع اربعین مستند ساختیم که به نظرم کار تاثیرگذاری هم نخواهد شد. در این سال‌ها جریان مستندسازی پیشرفت خوبی داشته است. بچه‌های مستندساز حوزه انقلاب، بدون اینکه سفارشی بگیرند درخصوص موضوعات مذهبی یا تجمعات این سبکی تولیدات خوبی داشتند و تعدادشان زیاد بوده است. به نظرم در موضوع اربعین از لحاظ مستندسازی حال و روز خوبی داریم و در سال‌های اخیر چند مستند خوب با موضوع پیاده‌روی اربعین هم داشتیم که ازجمله آنها «راه دل» بود. مطمئناً ۹۰ درصد جریان پیاده‌روی اربعین، مردمی هستند که در این راهپیمایی شرکت می‌کنند، هر تعداد آدمی که در این راهپیمایی شرکت می‌کند می‌توان از ایرانی تا خارجی یا مقیم عراقی سوژه‌یابی کرد. حتی آن تصاویری که در اخبار از زائران می‌بینیم، برای سوژه‌یابی جای خوبی است و اگر توفیق رفتن برای ما ایجاد نمی‌شود، اخبارهای سالانه را که ببینیم در آنها پر از ایده و سوژه است که اگر فیلمسازی بخواهد آنجا برود، دستش پر است. موضوع اربعین به اندازه کافی جذاب است ولی در کنار آن باز هم می‌شود در دل موضوع اصلی پیاده‌روی اربعین، سوژه‌های ناب انسانی و مذهبی مختلف پیدا کرد.

هر ساله اجتماعی که مردم را درگیر خودش می‌کند قطعاً برای هر مستندسازی که با حقیقت سروکار دارد، دغدغه و جذابیت خواهد داشت. جدا از اینکه برای راهپیمایی اربعین دغدغه مذهبی و شرعی وجود دارد، از این جهت هم قابل بررسی است که بخش وسیعی از مردم داخل کشور درگیر آن هستند و طیف متنوعی از مخاطبان علاقه‌مند به فضای تصویرگری اربعین خواهد شد. بنابراین هر مستندسازی حتی با نگاه غیرمذهبی خودش هم می‌تواند چنین گردهمایی عظیمی را سوژه قرار دهد. متأسفانه مستندسازان دائم درگیر این هستند که سوژه‌ای پیدا کنند که بتوانند با مخاطب ارتباط برقرار کنند در حالی که مراسمی چون پیاده‌روی اربعین و مراسم مذهبی یا موضوعات اجتماعی دیگر که مردم درگیرش هستند، فرصت مناسبی برای تولید مستند است. شاید دلیل اینکه بخش خصوصی به تولید مستند در موضوع اربعین ورود نمی‌کند، بیشتر به خاطر ترسی است که انگاره سفارشی‌سازی دارند در حالی که پیاده‌روی اربعین ظرفیت زیادی برای آنها دارد و بازویه نگاه‌های مختلفی می‌توان به این شکل تولید ورود کرد. یکی از مهم‌ترین ایرادات تولید مستند درخصوص گردهمایی اربعین، به سیاستگذاری‌های نهاد‌های فرهنگی بر می‌گردد. به نظرم برای این عده کمیت، مهم‌تر از کیفیت است.

عکس‌هایشان را که می‌بینی، بیشتر از هر وقت دلت می‌خواهد که در این سفر باشی و همه لحظه‌ها را ثبت کنی. آن لحظه‌ای که کودک عراقی با آن دست‌های کوچکش به سمت تو می‌آید و کاسه‌ای آب یا لیوان چای تعارف می‌کند. یک نفر را می‌بینی که با وجود سن زیاد و مریضی‌های مختلف در حال پیاده‌روی است و اصلاً حتی خستگی در چهره‌اش پیدا نیست. سوار بر ویلچر، با عصا و هزاران قصه و داستان که در همین پیاده‌روی بسا حتی یک کیلومتر راه رفتن می‌توان دید. مطمئناً قابلیت‌های تصویری و تولید محتوایی که در این راهپیمایی وجود دارد برای مستندسازی و نوشتن داستان و ساختن فیلم بسیار مناسب است. برای اینکه به‌دینامی مستند چه استفاده‌ای از این قابلیت بزرگ می‌کند، به سراغ دو مستندسازی رقیب که در این حوزه فعالیت چشمگیری دارند، تا برآیمان از مدیوم مستند بگویند. سهیل کریمی، مستند «راه را از جنوب عراق براساس زندگی نوجوانی عراقی ساخت. زندگی مردم عراق را خوب بلد است، سفرهای زیادی داشته و چندین مستند هم ساخته است. مهدی نقویان هم که مستند «برادران» او در جشنواره فیلم «عمار» خوش‌درخشید و سروصدای زیادی به‌پا کرد در اولین تجربه مستند سریالی‌اش سراغ موضوع انقلاب اسلامی رفت و نتیجه آن مجموعه جذاب «در برابر توفان» شد.

هزینه ساختن مستند بین‌المللی
پرداخت به این موضوع نیاز به صرف هزینه‌هایی دارد چون مستند یک ژانر بسیار پرهزینه‌ای است و این نیست که فقط دوربین دست‌شان باشد، نه این‌طور نیست. الان با شرایط فعلی ارز بخواهم حساب کنم برای ساختن مستند هزینه زیادی صرف می‌شود. معمولاً موسسات چون دورنمایی از مستند ندارند، سرمایه‌گذاری جدی در این خصوص نمی‌کنند. ولی نیاز به این است که سرمایه‌گذاری و شناخته شود چون این کار، نیاز به زبان بین‌الملل دارد و نیاز به این دارد که با نگاه به یک مستند فاخر ساخته شود چون خیلی از مستندهایی که ساخته می‌شود عمدتاً استفاده داخلی دارد؛ یعنی وقتی چنین کاری می‌سازیم، می‌دانیم جامعه هدف ما ایران است و براساس هدف، معیارها و فرهنگ خودمان مستند را می‌سازیم. اگر بخواهیم با استانداردهای بین‌المللی بسازیم یقیناً هزینه‌های چندین برابر می‌شود ولی نیاز دارد که در این عرصه سرمایه‌گذاری شود و با زبان بین‌الملل در جشنواره‌های جهانی شرکت کنیم، بدون اینکه موضع‌گیری‌ای به‌عنوان شیعه‌پراستی داشته باشیم. اگر مستندهای ما با این موضوع در جشنواره‌های دنیا شرکت کند یقیناً اتفاق خوبی راقم می‌زند، ولی چون ما مجبوریم برای جامعه ایرانی مستند بسازیم برای همین سعی می‌کنیم در هزینه‌ها صرف‌جویی کنیم، به‌عنوان باعث افت کیفیت کار می‌شود. من مستندساز هم اگر برای مستند ساختن رفته‌م کرلا، همه هزینه‌ها را از جیب خودم می‌دهم چون کسی برای این کار سرمایه‌گذاری نمی‌کند و با همان زمان محدود، کار را تحویل می‌دهم. این‌ها همه دلایلی می‌شود که من نتوانم کارم را با استانداردهای بین‌المللی وفق بدهم و ارائه کنم. این موضوع نیاز به سرمایه‌گذاری دارد و نیاز به اعتماد موسسات و نهادها و بنیادهای فرهنگی دارد. متأسفانه برای ساخت کارهای مختلف به شکل ناشیانه هزینه می‌کنند ولی برای این گونه موارد هزینه‌ای نمی‌شود یا به عقل‌شان نمی‌رسد.

نزدیکی‌های منطقه برهه کلاغیه، فرات و دجله یکی از روستایی‌های آنجا کیف من را برداشت و فرار کرد و من به هوای اینکه دزد است با صدای بلند می‌گفتم دزد دزد دنبالش می‌دویدم و یک جورهایی می‌دوید که من به او برسیم ولی نمی‌رسیدم و دوباره دور می‌شد. تا اینکه داخل یک حیاط شد و منم وارد حیاط شدم و در را بستند گفتند زائر امام حسینی و امروز میهمان ما هستی و اگر مخالفت کنی پوستت را می‌کنیم. مجبورم کردند که شب خانه‌شان بمانم و دوش گرفتم و به من شام و صبحانه دادند؛ یعنی طرف خودش زائر امام حسین است، تکلیف می‌دانند به هر شکلی که شده از زائر امام حسین پذیرایی کند و برایش ضیافت داشته باشند. صبح روز بعد روی من را بوسیدند و با کلی عذرخواهی که دیشب مجبور شدیم این کار را کنیم به هر کسی که می‌گفتم خانه‌مان نمی‌آمد یا اطمینان نمی‌کردند و مجبور شدیم به این روش شما را به اینجا بکشانیم. این‌ها همه‌اش قصه است، قصه‌های سینمایی و این‌ها قصه‌های درام است. ممکن است در یک مستند ۱۰ موضوع باشد که هر کدام‌شان یک درام و فیلم سینمایی باشد یا بعضاً سریال باشد. این موضوعات خیلی جای کار دارد حتی برای زمان نویسنده‌ها که در این وادی متأسفانه هیچ حرکتی انجام نشده است. بچه‌های مستندساز کم‌وبیش سال‌های پیش به‌ندرت کار کردند و تنها کسی که می‌توان اسم بیاورم وحید چاوش است که پنج، ۶ مستند کار کرده است و با همان نسخه‌ای که عرض کردم از مدت‌ها قبل از اربعین می‌رود و بعد از اربعین از عراق برمی‌گردد و در هر مستندش قصه خیلی عالی ارائه می‌کند. بعضاً در جشنواره‌های مختلف که داور بودیم سعی کردیم کارهایشان را چه به لحاظ فرم و تکنیک و چه به لحاظ محتوا و احتمالاً با پیاد و جایزه هم ببرد و خیلی هم از جشنواره جایزه برده است. ولی بحث این است که تکلیف را مستندساز باید بداند که واقعا به اسم مستندسازی می‌رود یا به اسم سیاحت.

سهیل کریمی: پدیده نوظهور اربعین تا سال‌ها مستعد مستندسازی است

که این اتفاق بیفتد. این نیاز به این دارد کسی که می‌خواهد مستند بسازد، بسنده به این روز نکند، بسنده به ایام منتهی به اربعین نکند. توصیه من به بچه‌های این بوده که اگر می‌خواهید مستند بسازید، حداقلش این است که ۲۰، ۳۰ روز قبل بروی زیارت آقا و ۲۰ الی ۳۰ روز بعد از اربعین برگردی و نیاز به این دارد که فرهنگ عراقی‌ها را بشناسیم و نیاز به این دارد که به لحاظ اجتماعی، جامعه‌شناسی عراق را حداقل حفظ باشیم و خصوصاً در قسمت جنوبی یعنی از کر بلا به سمت جنوب که عمدتاً شیعیان در این مناطق هستند و عمده این اتفاقات در آنجا رقم می‌خورد. باید نگاه جامعه‌شناختی به ماجرای پیاده‌روی و موبک‌هایی که بین راه هستند و اتفاقاتی که در آنجا و پشت صحنه این ماجرا می‌افتد، صورت بگیرد. تک‌تک مردم عراق قصه دارند و اینکه در حکومت‌های مختلف جور بوده‌اند و ظلم و طاغوت بر آنها حکومت کرده ولی این‌ها فرهنگ را به واسطه مجاورت با اهل بیت (ع) حفظ کرده‌اند و الان این ماجرا به این شکل برای ما روایت می‌کنند و اتفاقی است که شاید ویدئوهایش به دست ما برسد. مثلاً یک جوانی در نقطه‌ای نشست و یادستمال کشش زوار را پاک می‌کند و التماس می‌کند که پای زوار را ببوسد و اگر اجازه ندهند که ببوسد، ناراحت می‌شود.

مستندسازان پیشنهاد تولید محتوا برای اربعین
آن روزهای اول سال ۸۲ که مصادف با دوره آمریکایی‌ها در عراق بود من چند ماهی در عراق بودم و خیلی از بچه‌ها به من می‌گفتند که در دوره صدام از مسیر قدیمی نهر فرات سفر می‌کردند و از جنوب به سمت کر بلا می‌رفتند. سال ۸۳ از عراق آمده بودم و با من تماس می‌گرفتند و روایت‌ها را برای من تعریف می‌کردند تا دم بپسوزد و با دوربینم به آنجا بروم. یادم می‌آید داشتیم از بصره می‌آمدیم

مذهبی هستند که مذاهب مردم را به تصویر می‌کشند. تصویر کردن زائرانی که به عشق شهدای کر بلا، حداقل ۸۰ تا ۹۰ کیلومتر بین نجف تا کر بلا را پیاده‌روی می‌کنند، کم کاری نیست. اما یک نگاه اشتباهی در این شکل مستندسازی داریم، اینکه همین جوری باری به هر جهت، دوربین به دست ۸۰ کیلومتر را سه روز پیاده‌روی و یک چیزی به دست بیاوریم که این اشتباه مطلق است. بعضاً به بچه‌های مستندساز در ورکشاپ‌های مختلف گفتیم یا می‌روید زیارت می‌کنید یا می‌روید مستند بسازید. اگر بخواهید هم زیارت کنید و هم مستند بسازید، نه می‌توانید زیارت کنید و نه به مستند ساختن تان می‌رسید. چون به هر حال هر کدام از این موارد تمرکز خاص خودش را می‌طلبد و این نیست که بگوییم اگر بار بخورد این وسط یک زیارت هم می‌رویم و یک مستند هم می‌سازیم. به همین دلیل نیاز به این است که بروید و مردم عراق را بشناسید و اتفاق اتفاق مردم عراق است و میزبانی از مردمی که از ایران و دیگر نقاط جهان به سرزمین عراق آمده‌اند.

اتفاقی که مردم عراق رقم می‌زند
سال‌ها پیش پیاده‌روی تهران تا مشهد را داشتیم توسط شهید ابوترابی و از تهران تا مرز خسروی (سفر به کر بلا به شکل آزاد بود) را داشتیم، و این مسیر را پیاده می‌رفتند اما این اتفاقی که مردم عراق رقم می‌زنند، مهم است. آنها در اصل قصه را می‌آفرینند، آنها سوژه‌های اصلی هستند. حالا آدم‌هایی که به آنجا می‌روند، ممکن است قصه داشته باشند، ولی اصل قصه در آنجاست. مردمی که هر چه دارند به میدان می‌برند، این نیست که لزوماً بگوییم طرف آدم‌مایه‌داری است. من خودم آدم‌های مختلفی را دیدم که به نان شب‌شان محتاج بودند، ولی اینکه بتوانند به زوار امام حسین (ع) خدمت کنند بزرگ‌ترین آرزوی‌شان بوده و از همه چیز مایه گذاشتند

چارسو

انتقاد از شتابزدگی مدیران جشنواره فیلم فجر

با انتشار فراخوان سی‌وهفتمین جشنواره ملی فیلم فجر در ۲۱ مهرماه، مشخص شد سیمرغ بلورین ویژه هیات داوران به‌ترین فیلم پویانمایی سینمایی به لیست جویایز این رویداد اضافه شده است. حامد جعفری تهیه‌کننده انیمیشن سینمایی «فیلشاه» و رئیس هیات‌مدیره گروه «هنر پویا» درباره اضافه شدن سیمرغ بلورین انیمیشن به این دوره از جشنواره گفت: «خیلی خوشحالم که تلاش‌های گروه «هنر پویا» با همکاری خوب فعالان رسانه‌ای توانست واقع شود به‌طوری‌که شاهد توجه بیشتر مسئولان سینمایی به حوزه انیمیشن هستیم، هرچند که این موفقیت به‌قیمت قربانی شدن «فیلشاه» در جشنواره ملی فیلم فجر سال گذشته به دست آمده است.» وی با تأکید بر اینکه بهتر بود مسئولان سینمایی قبل از اقدامی شتابزده در این مورد تأمل بیشتری می‌کردند و با فعالان حوزه انیمیشن به گفت‌وگو می‌پرداختند، توضیح داد: «پس از برگزاری مراسم اختتامیه سی‌وششمین جشنواره ملی فیلم فجر، هیات داوران با حضور در برنامه سینمایی «هفت» تأکید کردند که نمی‌توانستند به مقایسه یک فیلم انیمیشن سینمایی با یک فیلم سینمایی ژانر ببرد از نوع معیار درستی برای داوری فیلم انیمیشن در دست‌نداشتند. به همین دلیل «فیلشاه» را با وجود حضور در بخش رقابتی جشنواره ملی فیلم فجر داوری نکردند.»

شکار «شغال» در دیوار چهارم

نمایش «شغال» به نویسندگی و کارگردانی سجداد قاطعی از اول آبان‌ماه در تماشاخانه دیوار چهارم روی صحنه می‌رود. نمایش «شغال» کاری از آموزشگاه آزاد سینمایی خُرمهر، مجاری‌پسری است که حالا جوان است و ما دلایل داشتن حس انتقام‌جویانه او از انسان‌ها را آگاه می‌شویم. در میان ما جوانانی وجود دارند که با کینه و انتقام رشد کرده‌اند، اشخاصی که خود را پدشاس و بدبخت تلقی می‌کنند و حال می‌خواهند مهره بدشانسی و بدبختی آدم‌های خوش‌شانس و خوش‌بخت باشند. این نمایش از اول آبان‌ماه در تماشاخانه دیوار چهارم روی صحنه می‌رود. پوران درخشنده: تهیه‌کننده، بهمن وخشور: کارگردان هنری، سجداد قاطعی و نوا یاوریان بازیگران نمایش «شغال» هستند. دیگر عوامل این نمایش عبارتند از: مدیر روابط عمومی: محسن محمدی، طراح صحنه و اجرای دکور: سعید قاطعی، میکس و مسترینگ موسیقی: بهمن وخشور، مدیر تولید: شقایق شعبانی، طراح چهره‌پردازی: ستایش وزیری، مدیر صحنه: امید شمس‌آبادی، طراح لباس: سپیده سعیدی و طراح نور: شیوا احمدی. نمایش «شغال» ساعت ۲۲:۳۰ در تماشاخانه دیوار چهارم به‌نشانی میدان فلسطين، خیابان طالقانی، بین خیابان سرپرست و فرمان، پلاک ۵۴۴ روی صحنه می‌رود.

ماهی ۲۵ میلیون حقوق سوپرستاره‌های سریال «شهرزاد»

محمدهادی رضوی، سرمایه‌گذار فصل اول سریال «شهرزاد» ویژه شبکه نمایش خانگی که از او آخر توزیع فصل اول شائبه استفاده از پول‌های مشکوک در ساخت آن مطرح شده بود، به تازگی در گفت‌وگو با «مهر» گفته است: «ما در فصل اول «شهرزاد» دستمزد بالایی به کسی ندادیم و همه چیز براساس عرف روز سینما بود. برای مثال طبق آنچه به من اطلاع دادند به‌طور میانگین ماهی ۲۵ میلیون تومان به سوپرستاره‌ها دادند که به نظرم مبلغ استاندارد بود چون بازیگران ما به جای ایفای نقش در این سریال می‌توانستند در طول یک ماه یک فیلم سینمایی بازی کنند و بین ۱۰۰ تا ۱۵۰ میلیون تومان بابت آن دستمزد بگیرند.» رضوی با اشاره به اینکه تعریف اقتصادی‌شان در «شهرزاد» درست بود و کسی اجازه استفاده از پول‌های نامشروع در این پروژه را نداشت، ادامه داد: «اگر کسی آن زمان یک فیلم یک ساعته می‌ساخت بین یک تا یک و نیم میلیارد تومان هزینه داشت اما «شهرزاد» که معادل ۲۸ فیلم سینمایی بود ما رقم استاندارد خرج کردیم. همان موقع هنرپیشه‌های درجه یک برای ایفای نقش در یک فیلم سینمایی بین ۸۰ تا ۱۵۰ میلیون تومان دستمزد می‌گرفتند در حالی که در فصل اول «شهرزاد» در یک سال این مبلغ را دریافت کردند.»

رونمایی پوستر پانزدهمین جشنواره بین‌المللی فیلم مقاومت

پوستر پانزدهمین جشنواره بین‌المللی فیلم مقاومت، عصر یکشنبه ۲۹ مهرماه با حضور خانواده شهدان «معسن حججی» از شهدای مدافع حرم و «طاها اقدامی» کوچک‌ترین شهید حادثه تروریستی اهواز رونمایی می‌شود. این مراسم با حضور حسین صابری مدیرعامل انجمن سینمای انقلاب و دفاع مقدس، محمد خزاعی دبیر جشنواره و تهیه‌کننده فیلم سینمایی «به وقت شام» دکتر احمدی فر رئیس حوزه هنری استان اصفهان، جمعی از مدیران جشنواره و مسئولان حوزه سینمای دفاع مقدس و مقاومت و همچنین، هنرمندان و سینماگران اصفهان ساعت ۱۶ در عمارت سعدی حوزه هنری اصفهان رونمایی می‌شود. جشنواره بین‌المللی فیلم مقاومت، پس از ۱۰ دوره برگزاری از دوره یازدهم با اتخاذ راهبردهای بین‌المللی و هدف‌گذاری سینمایی در عرصه بین‌الملل به صورت بین‌المللی برگزار می‌شود که مورد توجه هنرمندان و سینماگران مستقل دنیا قرار گرفته است. پوستر بخش ویژه و بین‌الملل جشنواره نیز در این رویداد هنری، رونمایی خواهد شد. تبیین فرهنگ مقاومت در مقابل تهاجم و نفوذ فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و رسانه‌ای دشمنان به‌ویژه آمریکا، استکبارستیزی ملل مظلوم جهان، مبارزه با تروریسم و «صهیونیسم» بین‌الملل، با حضور فیلمسازان داخلی و خارجی مهم‌ترین مولفه‌ها و رویکردهای این جشنواره را تشکیل می‌دهد.